

fuisse occasio, ad magistratum veni, vel alio eunte mandavi Christianum me esse, sacrificare mihi non licere, ad aras diaboli me venire non posse, dare me hoc praemium ne quod non licet faciam. Certe hoc usque nullum apparet scelus. Dum enim nihil contra fidem Christianam dicitur, aut fiat, licitum est oblata pecunia se ab injusta vexatione redimere. Et quidem S. Petrus Episcopus Alexandrinus, qui grassante in Oriente Maximiani persecutione, suam sanctissime rexit Ecclesiam, & sapientissimos canones edidit, quibus mederi posset gravissimis vulneribus quae eadem infixerat persecutio: quaeque sub eadem gloriosi martyrii adeptus est coronam, praclare docet invictis rationibus & exemplis, licere persecutionem pecunia & muneribus redimere, can. 2. sic dicens: *His enim qui pecuniam dederunt, ut ab omni improbitatis molestia omni ex parte remoti essent, crimen intendi non potest. Dammum enim & iacturam pecuniarum subtrahunt, ne ipsi animae detrimento afficerentur, vel ipsam etiam perderent; quod alii propter lucram non fecerunt, cum Dominus dicat: Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animae vero suae detrimentum patiat? vel quam commutationem dabit homo pro anima sua? & rursum: non potestis Deo servire simul & mammona. In his enim apparuerunt Deo servire, exosus, abdicatis, conculcatisque pecuniis: & id compleverunt quod scriptum est: Pretium redemptionis animae hominis propriae divitiae. Nam in Actis Apostolorum legitur, eos qui pro Paulo & Sila Thessalonicae tradebantur, datis multis pecuniis fuisse dimissos. Postquam enim ipsos propter nomen Christi multum onerassent, & multitudinem magistratuumque perturbassent, ab Iasone, inquit, & reliquis satisfactione accepta eos dimiserunt: fratres autem proximos Paulum & Silam miserant Berœam. Hactenus Petrus Alexandrinus. Sane libellos impetrare nefas fuisse, si in his declaratum esset eos qui impetrassent fidem Christi abjurasse, vel Gentilium religionem fuisse professos, vel secreto coram Magistratu idolo thus adhibuisse. Tametsi enim ea falsa esset declaratio, scelus tamen admitteretur in huiusmodi libelli petitione aut prolacione, dicente & condemnante Domino: Qui me abnegaverit coram hominibus, abnegabo eum coram Patre meo. Est autem verisimile tale aliquid expressum fuisse in libellis, quos obtinuerant libellatici, quos Cyprianus & Clerus Romanus inter Cypriani epistolae damnant, & ad poenitentiam adiungit: alioqui enim non impune magistratibus fuisse illa eorum facilitas, edictorum Imperialis elusoria.*

10. Alterum erat libellorum genus, idque proculdubio nefarium; quo pravi segnesque Christiani, ut se bonorum proscripti, aut corporeis supplicii eriperent, scriptis schedulis apud iudices protestabantur se Christianam religionem ejurare, aut Gentilium profiteri, quantumvis non mente, sed fide ac dissimulante agerent. Ihusmodi libellorum Plinius Secundus meminit lib. 10. epist. 97. ad Trajanum Augustum: *Proposuit est (inquit) libellus sine auctore multorum nomina continens, qui negarent esse Christianos, aut fuisse, quam praesente me Deos appellarent & imagini tua quam propter hoc iusseram cum simulacris numinum offerri, thure & vino supplicarent, praetereaque maledicerent Christo.*

11. Canon VI. *Si quis vero maleficio interficiat alterum, eo quod sine idololatria scelus perficere non potuit, nec in sine impietandam esse illi communionem.*

Hoc maxime augeat maleficorum flagitium, quod malignorum demonum invocatione seu tacita seu expressa, quorum opera suas ad praestigias utuntur, perficiatur. His stipulatur Tertullianus dum lib. de idololatria sic loquitur: *Animadvertimus etiam inter artes, professiones quasdam obnoxias idololatriae. De astronomis ne loquendum quidem est. Non allego quod idola honoret, quorum nomina calo inscripsit, quibus omnem Dei potestatem addixit: quod propterea non putant homines Deum requirendum, praesentes numina immutabili stellarum arbitrio agi. Unum propono esse illos Angelos Dei desertores, seminarum amatores, proditores etiam huius curiositatis, proptereaque damnatos a Deo, cui etiam ignorantes testimonium reddunt. Expelluntur mathematici sicut angeli eorum. Urbs & Italia interdicitur mathematicis, sicut celum angelis eorum, eadem poena exilii & discipulis & magistris. His suffragatur Augustinus, lib. 8. de Civit. Dei cap. 10. *Omnia (inquit) miracula magorum doctrinis sunt & operibus demonum. Idemque lib. 2. de doctrina Christiana cap. 27. Omnes huiusmodi artes vel nugatoria sunt, vel noxae superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & demonum, quasi pacto infidelis & dolosa amicitia constituta. Magica artes ac prestigiae puniuntur iusta legum feveritate, sub tit. Cod. de malef. & mathemat. Multoque ante lege 12. tabularum sancitum erat: Qui fruges excantassit, qui malum carmen in-**

cantassit, poenas dato: neve alienam segetem pellegerit incantando, ne incantato, ne agrum destrugano. Cujus legis meminit Seneca lib. 3. natur. quaest. cap. 7. Plinius lib. 28. natur. hist. cap. 2. Apulejus in Apologia. Tibertium Caesarem severas contra Magos sancivisse leges testatur Dio lib. 57. Plinius lib. 39. cap. 1. & Tacitus lib. Annal. 2. memorat edita de Mathematicis, & Magis, Italia pellendis Senatusconsulta.

12. Canon XXV. *Omnis qui attulerit litteras confessorias, sublato nomine Confessoris, eo quod sub hac nominis gloria passim concutiant simplices, communicatoria danda sunt ei littera.*

Quo tempore seviebant adversus Ecclesiam gentilium persecutiones, tantus deferebatur honos illis, qui ob fidei confessionem cruciatus sustinerant, & adhuc vinculis & exilio mactabantur, ideoque indicimantur Confessorum ac Martyrum nominibus designabantur, ut litteris suis pacem iis qui lapsi fuissent indulgerent, et poenitentiae canonice non dum tempora expleverant. Huius tamen occasione privilegii duo non exigua nascebantur mala. Primum quia sine ullo gravitatis delictorum discrimine, neque respectu rogantium lapsorum animi dispositionibus, aut utrum congruum necne exhibisset Ecclesiae satisfactionem, & convenientia poenitentiae indicia, Martyres conveniebantur, qui lapsorum precibus intenti per nimiam facilitatem supplicibus annuebant: sicque fiebat ut delictis non satis purgatis poenitentiae cessarent, vitia non emendarentur, fervor animarum tepesceret, Ecclesiaeque disciplina soluta labeficeret. Alterum praeterea non minus exitiosum nascebatur damnum, quia plerique lapsi tantam de his litteris fiduciam concipiebant, atque ex fiducia tantam audaciam, ut Episcoporum auctoritatem despectui haberent, & injuriam fieri sibi praetenderent, si Episcopos indiderant Confessoris concessionem vellet ad convenientem modum temperare ac reducere. Inde orta famosa illa rebellio est Fortunati & Felicissimi ducum factionis contra Cyprianum, hoc praetextu excitata, quod litteras, quas a Confessoribus lapsi reportabant, non statim exequeretur, sed nonnihil differendo concessionem moderaretur, donec cepta poenitentia meliorem ad frugem maturisset. Cujus factionis & perduellionis ipse meminit Cyprianus epist. 55. ad Cornelium Papam, ad quem factionis Romae navigantes suas deferebant querelas. Et tamen quicunque istas querimonias intendebant, ignorare non debebant, litteras, quas a Confessoribus obtinebant, non esse prorsus illius jurisdictionis vel auctoritatis, sed solum deprecatorias. Quam rem insinuat iste Illiberitanus Canon, dicens, sub hac nominis Confessoris aut Martyris gloria simplices concuti, sive decipi: nec enim ex se quidquam operari, sed exigi praeterea ut ab Episcopo posteriores communicatoria littera obtineantur. Canonem istum post paucos annos instauravit Concilium Arelatense primum, can. 9. his verbis: *De his qui Confessorum litteras afferunt, placuit ut sublatis illis litteris alias accipiant communicatorias.* Haec porro a solis Episcopis impetrabantur. Frequenter legimus in Cypriani epistolae de Confessorum litteris expostulationes, eo quod nullo delectu remissionem darent, qua regula Ecclesiae infringebantur. Ipseque Romanus Clerus Cypriano referens, huius incommodo remedium & modum suadet adhiberi.

13. Canon XXVI. *Errorum placuit corrigi, ut omni Sabbato die jejunii superpositionem celebremus.*

Decernitur hic Sabbatorum per annum jejuniis in Hispanicis Ecclesiis: cur autem vocetur hoc loco jejuniis superpositionis, ratio est, quia succedebat & superaddebatur feriarum sextarum jejuniis, in memoriam Dominice Passionis institutis: quale per omnes totius orbis Ecclesias religiose servabatur. De jejuniis autem Sabbatorum non erat ubique tanta consensus. Enimvero toto Oriente Sabbatis nullatenus jejunabatur, nisi a solis hereticis, qui Simonis & Manichaeorum delicta sectabantur: idque in odium servabatur Dei Judaeorum, quem sectarii malum esse Deum hallucinabantur, malorumque sectarii fontem, & auctorem, mundi corporei & visibilis, quem illi abhorrebant, conditorem, qui cum septimo die ab operibus suis requievisset, ideoque diem illum suo cultui addidisset, hac de causa in illius creaturae execrationem, diem illum jejuniis transigebant. Ex adverso autem orthodoxorum Orientalium Ecclesiae in execrationem delirantium huiusmodi hereticorum, jejunia illorum Sabbatina sic avertabantur, ut nefas esse duntaxat Sabbatis etiam quadragesimalibus jejunare. Quam obrem Canon qui inter Apostolicos numeratur 67. jejuniis prohibet Sabbatis, solo excepto Paschae pervigiliis: poenam jejunantibus clericis imponens depositionis, laicis

laicis vero excommunicationis. At vero Canon Apostol. 69. seclusis Sabbatis, jejuniis per Quadragesimam indicit, per annum vero feris quarta & sexta. Ignatius quoque Martyr Apostolorum illustris discipulus, epist. ad Philippenses, postquam districtè commendavit Quadragesimam, nec non toto anni decursu quartae, & sextae feriarum jejuniis, adjungit; eos qui Sabbatis jejunant, uno duntaxat excepto, esse Christicidas. Petrus Alexandrinus Episcopus & Martyr, can. 15. jejuniis quarta feriae idcirco praecipit dicit, quia die illo consilium initum fuit capiendi & occidendi Jesum: Sextae porro jejuniis, quia die illo cruci affixus fuit. In Occidentalibus autem Ecclesiis, quod attinet ad Sabbata, diversae consuetudines passim pro lege erant. Roma Sabbatis jejunabatur, sed non Mediolani; in Africa Sabbatis alicubi jejunabatur, alicubi minime, prout consuetudo praevaleverat, ut refert Augustinus epist. 86. ad Casulanum. Atque ex canone isto Illiberitano liquet, in multis Hispaniarum plagis indicta fuisse Sabbatorum jejunia. Plura de veterum jejuniis superius require, inter dissertationes quas ad saeculum secundum congesti. Locus Ambrosii lib. de Elia & jejuniis cap. 10. *Quadragesima totis, praeter sabbatum & Dominicum, diebus jejunatur:* intelligendus, quantum Sabbata spectat, de solo ritu Mediolanensis Ecclesiae, quam regebat Ambrosius; quem cum Augustinus hac de re Mediolani consulisset, istud ab eo responsum habuit, relatum in Augustiniana illa ad Casulanum epist. 86. *Quid possion hic dicere amplius quam quod isse facio? Quando hic sum non jejuno Sabbato, quando Roma sum jejuno Sabbato: & ad quomocunque Ecclesiam deveneritis; ejus morem servate, si pati scandalum non vultis, aut facere.*

14. Canon XXVIII. *Episcopum placuit ab eo qui non communicat munus accipere non debere.*

Munera impiorum Deo displicent, nec ab his recipere dignatur, nisi post sinceram conversionem. Ideoque scriptum est: *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus: ad Cain autem & ad munera ejus non respexit.* Et in Deuteronomio lege promulgatum voluit: *Non offeres mercedem prostrubus, nec pretium canis in domo Domini Dei tui.* His stipulatur Salomon Prov. 21. *Hostia impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere.* Suffragatur etiam filius Sirach, Ecclesiastici 34. *Qui offerat sacrificium ex subsistia pauperum, quasi qui victimam suam in conspectu patris sui.* Attendat istis animarum directores, circa eos qui pro fenore, rapinis, infirmorum oppressionibus, retentis mercenariarum mercedibus ac stipendiis, & mercium emptarum pretiis fraudibusque, & violentiis, cumulate satisfactum a se putant novorum facellorum erectione, aut magifico alicujus templi ornatu, appositis etiam ad jactandam ostentationem suis stemmatibus & insignibus armis: nec restituere miseris quibus injusta intulere damna conantur. Scribit Athanasius epist. ad solitar. Eusebium Constantii Imperatoris Legatum missum ad Liberium Romanum Pontificem pretiosa donaria templo Apostoli Petri consecrasset: id vero iniquo ferentem animo Liberium, custodem templi graviter increpasse, quod ea recepisset ipsa donaria, eademque protinus de templo eiecisset. Testis est Tertullianus lib. de praescriptionibus, Ecclesiam Marcioni, postquam manifestata ejus heresis fuit, multa remisisset gratia, quae ante notam ejus heresim sponte contulerat. Miram rem perhibet Nazianzenus, investiva 1. in Julianum, in Gallo & Juliano, qui cum aedem sacram Martyribus erigere cogitassent, partem illam quam Gallus sumperat extruendam feliciter processisset, at partem fratris ejus Juliani, qui postea impius fidei desertor evasit, quantumcumque illo certatim urgente, nullatenus promoveri potuisset, cum terra nec sarculis ad fundamenta cederet, & superstructa rejiceret: Deo non aliter erga ambos fratres istos affecto quam fuerat olim erga fratres Cainum & Abelem. Scriptum enim est Ecclesiastici 34. *Donec iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblatione iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.* Praepotentissimus Comes Bonifacius, qui fuerat Augustino Hipponensi Episcopo archissimo amicitiae vinculo junctus, cum quendam qui ad Ecclesiam confugerat per vim abstraxisset, abscessit ab eodem Episcopo Augustino a fidelium communiione fuit, & quae Ecclesiae offerebat magna dona recipi prohibita: ut ex ipsius Augustini ad eum epist. 187. constat, quae refertur a Gratiano, 17. qu. 4. c. minor: Clemens Papa lib. 3. constit. Apostolicarum c. 8. & lib. 4. c. 6. 7. 8. 9. tanta asseveratione dicit esse excommunicatorum Deique inimicorum dona & oblationes a Clero recusandas, ut praesertim atque emori, quam per hoc ab impiis prolectum subsidium penuriam inopam sublevare. Sanctus quoque Athanasius, epistol. ad Patrophilum, collaudat Eusebii Cabassarii, *Historia Ecclesiastica.*

Vercellensis Episcopi admirabilem constantiam, qui famis in carcere interire maluit, quam cibus veluti ab Ariani suppeditatis. Huic demum canoni Illiberitano posteriora Concilia conformantur, ut Carthagenense quartum, can. 93. & 94. *Oblationes diffidentium fratrum, neque in Sacrario, neque in Gazophylacio recipiantur. Eorumque qui pauperes opprimunt dona a Sacerdotibus resuanda.* Concilium Lateranum generale sub Alexandro Papa tertio can. 23. usurariorum manifestorum intra Ecclesiam recipi vetat oblationes.

15. Canon XXIX. *Energumenum qui ab erratico spiritu exagitur, huius nomen neque ad altare cum oblatione recitandum, neque permittendum ut sua manu ad altare ministrat.*

Energumeni Graeca vox energiam, id est, operationem maligni spiritus exprimit, in illo quem corporaliter possidet. Connotat autem vim cacodemonis activam tum exterius adhibitam per motus visibiles, tum etiam interius per motionem facultatum imaginativae ac phantasticae, quarum organa tenebri spiritus tum movet, tum ligata tenet ad libitum. Quod idem dicendum de utroque appetitu sensibili quoad notionem sive concupiscentiae sive iracundiae, disponit enim non solum de cunctis corporis a se possessi partibus, sed spiritibus quoque & humoribus: non utique semper ad suum omnem libitum, sed quantum Deus ejus malignitati permiserit. Canon iste duabus rebus privat energumenos; primum enim, non permittit eorum nomen ad Altare cum oblationibus recitari; Secundo; nec ullum ab his ministrum intra Ecclesiam exerceri. De istdem statuatur Apostolorum canon. 78. *Si quis demonium habet, clericus non efficitur: sed nec cum fidelibus preces fundit. Mundaunt vero recipitur, & si fuerit dignus, efficitur; scilicet clericus.* An vero sit ad Eucharistiae communionem admittendus, diversis placitis Ecclesiae disciplina vacillavit. Dionysius in Hierarchia Ecclesiastica, cap. de communionem, docet; energumenos, & Catechumenos, & primos poenitentium ordines arceri a divinis, & foras ejici ante mysticam oblationem: atque ita nec offerre, nec communicare. Solum namque offerebant qui communionis facti futuri erant participes. Concilium Carthagenense quartum hoc unum energumenis tribuit ministerium, ut sacrarium aedium pavimenta verrant, can. 91.

16. At vero Timotheus Alexandrinus in responsis canonicis, responso 3. statuit, fidelem energumenum, si non blasphemet, debere sanctorum mysteriorum fieri participem: non singulis quidem diebus, sed statim temporibus. Concilium insuper Arausianum primum can. 14. sacram eis permittit altaris communionem, dummodo se Clericis morigeros exhibeant: rationem hanc addungens, quia virtute Sacramenti opus ipsis est quae mutantur contra demonum aggressionem. Apud Cassianum collat. 8. cap. 29. & 30. Germanus interrogat sine sacra communionem gratificandi energumeni? Quos (inquit) non solum despici ab hominibus vel horreri, sed etiam a communiione Dominica in nostris provinciis videmus perpetuo abstinere. Cui respondet Serenus Abbas: *Communionem sacrosanctam a senioribus nostris nunquam vidimus eis interdixit. Quinimo si possibile esset, eis etiam quotidie imperiri eum debere censebant. Nec enim secundum Evangelium sententiam, quam huc sensui copulatis, Nolite sanctum dare canibus, ad demonis escam sacrosanctam communionem, & non potius ad tutelam corporis animeque pervenire credenda est, quae ab homine percepta, eum qui in membris ejus insidet spiritum, seu in ipsis latitare conatur, velut exrens fugat incendio. Hoc namque modo curatum & Abbatem Andronicum nuper aspeximus. Hucusque Cassianus. Egregium sane opus quod inter Prosperi opera circumfertur, de praedictionibus, lib. 4. cap. 6. refert de puella nomine Araba, cum in balneo Veneris simulacrum impudice respexisset, eique seipsum consumulasset, fuisse statim a diabolo correptam: qui meatu gutturis ejus occupans, effecit ne septuaginta diebus cibum aut potum ullum trajiceret, quavis illa toto illo tempore nec famem, nec sitim senserit; totoque corpore vegeta & robusta perstiterit. Deducam demum ad altare in quo reliquae sitae erant sancti martyris Stephani, eodem praesente qui hanc tradit historiam, particulam exiguum corporis Domini tinctam a Sacerdote percipisse, quam femihora mandens trajicere non valuit, subjecta ejus ori manu Sacerdotis, ne Sanctum projiceret: sed suadente Diacono Calicem salutarem fuisse a Sacerdote gutturi puella applicatum, statimque recedente diabolo, illam Sacramentum Domini corporis transfuditur; fuisseque deinceps a potestate nequissimi spiritus liberam. Quotiescumque similia eveniunt, dispiciendum est, non modo quam sit animi dispositio in energumeno, sed etiam quantum Deus laxaverit potestatem in energumenum, quatenus potest experimento*